

ка 475 млрд. руб, в 2007 г. около 580 млрд.руб. (прирост – 22,1%).

Необходимо отметить, что рынок государственных учреждений приобретает особое значение в условиях всё углубляющегося мирового экономического кризиса, не только в экономике России, но и в странах с традиционно либеральной рыночной экономикой.

Правительство США в начале 2009 г. выкупило акции девяти крупнейших банков с предоставлением своих гарантий по их кредитам ради восстановления доверия к банковской системе. Всего объём ресурсов «вливаемых» в экономику через рынок государственных учреждений, прежде всего для стимулирования совокупного спроса только в США на первом этапе должен достигнуть 2 трлн. долларов. Франция, Германия выделили более 1,5 трлн. евро на компенсацию падающей ликвидности своих системообразующих банков, Великобритания, Исландия национализировали часть банков. Известный экономист, лауреат Нобелевской премии 2008 года Пол Кругман, приветствовал планы выкупа государством акций, но при этом, предупредил не пугаться «призрака социализма». «Это не проявление социализма, это проявление регулирования, надзора и возглавляемого правительством плана спасения в чрезвычайной ситуации», - заявил Кругман в эфире финансового телеканала CNBC, и напомнил политику властей во времена Великой Депрессии - «Мы не собираемся возвращаться к Карлу Марксу, но мы намерены вновь открыть кое-какие вещи, которые Франклин Рузвельт понял еще 75 лет назад».

Список литературы

1. Аунапу Э.Ф. Рынок государственных учреждений и его роль в антикризисном управлении экономикой [Текст]: монография / Э.Ф. Аунапу, Ю.В. Старикова. – Барнаул: Издательский отдел КГУП «Алтайская правда, 2008. – 228 с.
2. Аунапу Э.Ф. Роль рынка государственных учреждений в региональной политике.// Материалы шестой ежегодной международной конференции факультета государственного управления МГУ им. М.В. Ломоносова «Государственное управление в XXI веке: традиции и инновации» (29 – 31 мая 2008) – М., 2008. с
3. Аунапу Э.Ф. Проблемы организации эволюционно- ориентированного антикризисного управления экономическими системами [Текст]: монография / Э.Ф. Аунапу. – Барнаул : Изд-во ААЭП, 2007. – 288 с.
4. Батейкин Д.М. Механизм усиления роли локальных рынков государственных и муниципальных заказов в социально-экономическом развитии муниципальных образований. : автореф. ... канд. экон. наук / Батейкин Д.М.– Барнаул: [Б.и.], 2009. – 24 с.
5. О производстве промышленной продукции в январе – Электрон. данные. – М.: ЦМАКП при Правительстве РФ, 2009. – <http://www.forecast.ru/> (20.03.09)
6. Российская экономика в 2007 году. Тенденции и перспективы. (Выпуск 28) – М.: ИЭПП, 2008 – 629 с..
7. *Федорович, В.А.* США: государство и экономика./ В.А Федорович, А.П. Патрон, В.П. Заварухин . – М.: Международные отношения, 2005. – 963с.

Социальная экономика как фактор местного и регионального развития: опыт стран-членов ОЭСР

Е.О. Бабинова

Институт проблем и местного самоуправления Национальной академии государственного управления
г. Киев

Постановка проблеми.

Одним з актуальних питань ефективності діяльності органів місцевого та регіонального управління в будь-якій країні є якість послуг,

що надаються ними місцевому населенню. Забезпечувати якісні послуги можливо лише за умов наявності відповідних фінансових ресурсів. Без цього будь-яка послуга не буде

у повній мірі відповідати потребам населення. В більшості країн Європи та світу практично всі послуги, що надаються органами місцевої влади, до недавнього часу, були дотаційними.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, місцеві послуги надаються за рахунок місцевих бюджетів і цілком залежать від наповнення цих бюджетів. Але, місцеві бюджети практично не поповнюються за рахунок даних послуг тому, що вони, як правило, прибутку не дають і є дотаційними. До таких послуг відносяться такі як: збір сміття, благоустрій населених пунктів, медицина, водопостачання тощо.

Розуміння щодо необхідності знаходити альтернативні шляхи підвищення якості місцевих послуг з'явилося всього декілька років тому в багатьох розвинених країнах світу, які об'єднали свої зусилля для виходу з доволі кризової ситуації – неможливості забезпечувати подальше покращення місцевих послуг при відсутності додаткових фінансових надходжень. Після досліджень та обговорень було знайдено єдине правильне рішення – покращувати якість послуг за рахунок самих послуг. *Соціальна економіка* – термін, яким було визначено шлях подальшого соціально-економічного розвитку регіонів та громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Соціальній економіці, як фактору місцевого розвитку та покращення якості послуг, що надаються населенню органами місцевої влади, присвячено вкрай мало наукових праць. Навіть для країн з розвинутою економікою такий підхід є новим. В Україні праці з даної проблематики практично відсутні. У тих наукових працях, в яких здійснюється спроба проаналізувати даний феномен спостерігається не зовсім вірне розуміння соціальної економіки у тому вимірі, в якому її розглядають зокрема сучасні науковці Європейського Союзу та країн-членів Всесвітньої Організації економічного співробітництва та розвитку. Так, зокрема, у виданні під назвою «Основи соціальної економіки» [4] надається таке розуміння соціальній економіки: «Сучасні «соціальні економіки», які призначені виробити способи спільного життя і економічного співробітництва, мають забезпечити, по-перше, право кожної людини діяти відповідно до міркувань власної вигоди; по-друге, спрямувати реалізацію людьми їх власних інтересів таким чином, щоб це сприяло добробуту всіх членів суспільства в цілому; по-третє, обмежити дії людей таким чином, щоб

власна вигода не могла стати на перешкоді іншим людям» [4, с. 13-14]

Процес адаптації нових підходів до соціальної економіки та якості послуг не є легким і в розвинених демократичних країнах. Так, у виданні «Етика бізнесу» [1] відомі американські вчені теж піднімають питання співвідношення прибутку та соціальної спрямованості соціальної економіки та наголошують на складності поєднання інтересів бізнесу та користувачів соціальних послуг [1, с. 15-21].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, такий феномен як «соціальна економіка» ще не є дослідженим у повній мірі; наукові підходи щодо здійснення та реалізації принципів соціальної економіки на місцевому рівні як фактору покращення якості послуг ще потребують своєї розробки та наукового аналізу.

Метою даної статті є дослідження феномену соціальної економіки на місцевому рівні як фактору та засобу суттєвого покращення якості послуг, що надаються населенню.

Виклад основного матеріалу.

Якість, своєчасність, продуктивність та ефективність послуг, що надаються населенню є основою суспільного розвитку в країні. У цьому контексті актуальним є забезпечення виконання всіх вищенаведених складових процесу вироблення та надання даних послуг.

Ті послуги, що надаються населенню з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають бути найвищої якості та повністю відповідати потребам і інтересам сучасного суспільства. У цьому зв'язку виникає питання щодо можливості забезпечення якості та ефективності послуг, їх ресурсного забезпечення тощо.

У 90-х роках XX ст. в багатьох країнах Європи на державному рівні почалися дискусії щодо неможливості подальшого покращення якості послуг, що надаються населенню з боку органів місцевої влади, якщо вони і надалі будуть дотаційними. Після проведення багатосторонніх зустрічей загальносвітового рівня, представники різних країн Європи та Америки зійшлися на висновку щодо необхідності *розвитку та покращення послуг за рахунок самих послуг*. Саме тоді й було прийнято рішення щодо застосування такого терміну як «соціальна економіка на місцевому рівні».

Сам термін «соціальна економіка» вперше був застосований у Франції на початку XIX ст. Зараз термін "соціальна економіка" є широко вживаним і позначає виробництво товарів і послуг з метою збалансування економічного зростання та згуртування суспільства. В основу діяльності організацій соціальної економіки покладено принципи: пріоритет людини, добровільне та відкрите членство, управління, здійснюване членами на демократичних засадах, спільність інтересів окремих членів та інтересів організації, впровадження та захист принципів солідарності та відповідальності, вкладання доходів у розвиток власної діяльності та задоволення інтересів громади. До організацій соціальної економіки належать громадські об'єднання, кооперативи, товариства взаємодопомоги та фонди.

Організації соціальної економіки виконують широкий спектр завдань, до яких належать соціальне забезпечення, медичне обслуговування, спорт та відпочинок, екологія, мистецтво та культура тощо.

Поняття соціальної економіки у сучасному їй розумінні було введено Європейською Комісією у 1997 р. у документі під назвою «Promoting the Role of Voluntary Organisations and Foundations in Europe» ("Підвищення ролі добровільних організацій та фондів в Європі" - Брюссель, остаточна редакція від 6 червня 1997р.) [9].

Нове розуміння соціальної економіки, нові підходи щодо її функціонування та розвитку базуються на тому, що традиційне розуміння соціальних громадських послуг як дотаційних уходить в минуле. Різноманітні громадські організації, фонди та бізнесові структури, що працюють у сфері соціальної економіки працюють з чіткою метою отримання найвищих прибутків, що потім знову спрямовуються на послуги, підвищуючи таким чином їх якість. В цьому полягає нова модель соціальної економіки, що зараз тільки починає впроваджуватися в розвинених демократичних країнах світу.

Ідея підвищення якості послуг, що надаються населенню за рахунок самих послуг була підтримана всіма країнами-членами Всесвітньої Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка об'єднала дані країни у визначенні, розробці та впровадженні основних принципів соціальної економіки на місцевому рівні. Протягом останніх років ОЕСР провела ряд конференцій з цього питання, на яких країни-

члени даної організації здійснювали обмін напрацюваннями та думками, ділились досвідом реалізації основних положень соціальної економіки у своїх країнах. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує конференція, що була проведена ОЕСР у вересні 2005 під назвою: "Соціальна економіка країн центральної та східної Європи як фактор розвитку соціальних інновацій та місцевого самоврядування". На даній конференції були остаточно закріплені основні підходи до розвитку соціальної економіки на місцевому рівні та шляхи ефективного здійснення цього процесу [5].

Основною ідеєю соціальної економіки на місцевому рівні було визначене таке: всі послуги, що надаються населенню на місцевому рівні підпадають під дію соціальної економіки, що означає наступне: будь-яка послуга органу місцевого самоврядування, яку він надає населенню має бути прибутковою (надавати прибуток, який, у свою чергу, у повному обсязі або частково спрямовується на покращення даної послуги). Це свого роду замкнуте коло – послуга надає додаткові фінансові ресурси, які знову йдуть на цю саму послугу й, таким чином, відбувається незворотній процес її покращення за рахунок постійних додаткових надходжень.

Соціальна економіка будується на партнерських стосунках між органами місцевої влади та громадським сектором, який вміщує в себе і малий та середній бізнес. В країнах-членах ОЕСР організації, що відносяться до сфери діяльності соціальної економіки поділяються на два види: *волонтерські (добровільні) організації*, що створюють, надають послуги на добровільній основі не розраховуючи на власний прибуток та, так звані, *соціальні підприємства*, що працюють за тією ж схемою, що і бізнес організації з метою отримання від послуги найбільших прибутків, але реінвестують прибутки у соціальну сферу на потреби громади у ті ж самі послуги.

Ключовими рисами соціальної економіки є:

- спрямованість на соціальні, суспільні цілі;
- налаштованість на прибуток заради суспільного добробуту;
- партнерство влади та громади;
- широка участь місцевого населення у спільному з органами місцевої влади наданні послуг;
- добровільність діяльності всіх суб'єктів.

Діяльність підприємств соціальної економіки має бути гнучкою та, в той же час, стабільною, що допомагатиме громаді досягати власних цілей щодо свого розвитку. А саме:

стимулювати створення додаткових робочих місць;

підвищувати потенціал громади щодо реалізації соціальних гарантій та завдань у цій сфері;

підтримувати економічне зростання;

мобілізувати громаду на досягнення спільної мети – сталий розвиток та високий соціальний рівень.

Досвід Канади у впровадженні нових принципів соціальної економіки.

Широкі впровадження нових підходів до соціальної економіки у сфері надання послуг населенню в Канаді розпочалося у 2004 році, коли у державному бюджеті країни були передбачені значні фінансові ресурси на підтримку цієї ідеї. Підтримка підприємств, що працюють на соціальну економіку, пілотних програм та проектів була визначена як найвищий державний пріоритет.

У державному бюджеті Канади у 2004 році було передбачено 132 мільйонів доларів на підтримку соціальної економіки за такими напрямками:

- організація процесу (17 мільйонів дол. на два роки);

- підтримка фінансової діяльності (100 мільйонів дол. на п'ять років);

- дослідження (15 мільйонів дол. на п'ять років) [7].

Розуміння необхідності цього прийшло з того, що за даними проведеного аналізу різними владними структурами, якість послуг, що надавалися організаціями на основі принципів соціальної економіки різко підвищувалася, суттєво збільшувалася також і кількість робочих місць. Так, тільки у провінції Квебек станом на кінець 2006 року вже існувало 6,200 підприємств соціальної економіки, в діяльності яких було задіяне 65,000 осіб та які надали близько 4 мільярдів доларів прибутку [6].

Досвід Німеччини у реалізації нових завдань соціальної економіки на місцевому рівні.

Впровадження основних засад соціальної економіки почалося у Німеччині у 2002 році. Саме тоді у Берліні був проведений перший симпозиум з питань соціальної економіки на місцевому рівні. Учасниками даного симпозиуму було зазначено наступне:

Соціальна економіка сфокусована на економічно активній частині представників «третього сектору»;

Термін «третій сектор» має бути значно розширений та визначений як «всі організації громадянського суспільства, як економічно активні, так і ті, що ще не залучені до економічної діяльності»;

Термін «соціальні підприємства» буде розумітися як загальне визначення всіх недержавних організацій, що залучені до соціальної економіки.

Соціальна економіка може бути охарактеризована через наступні складові:

- пріоритет соціально/громадо – орієнтованих цілей;

- підприємництво, що спирається на громадянське суспільство та є його складовою;

- прибуток заради суспільної користі;

- кооперативна структура [8].

В цілому, впровадження нових принципів соціальної економіки у Німеччині стали результатом жвавих дискусій щодо можливих шляхів покращення послуг, що надаються населенню місцевими органами влади. Після здійснених досліджень стало зрозумілим, що суттєво покращити послуги не вдасться, якщо вони не стануть прибутковими. У контексті роботи, що проводилася Європейською Комісією разом з ОЕСР щодо застосування країнами-членами ОЕСР принципів соціальної економіки, у Німеччині прийшли до висновку щодо відсутності іншого шляху підвищити якість послуг населенню крім впровадження соціальної економіки в країні.

Шотландський досвід реалізації соціальної економіки в органах державної влади та місцевого самоврядування.

У Шотландії після визначення та затвердження Європейською Комісією нових підходів щодо соціальної економіки на місцевому рівні, почалась розробка відповідних нормативно-правових документів, що мали забезпечити ефективне впровадження засад розвитку соціальної економіки як основи для підвищення якості послуг, що надаються населенню з боку органів місцевої влади країни.

Першим був розроблений та затверджений документ під назвою «Найкраща вартість – соціальна економіка через контракти з громадським сектором». У цьому документі були визначені шляхи співпраці органів місцевої влади країни з приватним сектором економіки та громадськими організаціями, що можуть бути залучені до надання послуг населенню;

визначені основні принципи та засади такої співпраці, а також перелік самих послуг, що мають бути надані [10].

Для більш ефективної реалізації нових викликів сьогодення щодо якості послуг шляхом застосування принципів соціальної економіки у Шотландії була створена нова структура з підрозділом у кожній громаді. Дана організація отримала назву «Об'єднання соціальної економіки в громадах» і стала посередником між органами державної влади, органами місцевого управління та громадськими прибутковими й неприбутковими організаціями.

У доповнення до першого вищенаведеного документу у країні був розроблений ще один, що суттєво доповнював попередній у напрямку волонтерського руху та його спрямування на надання послуг населенню. Назва даного документу – «Бачення волонтерського сектору – наступний етап взаємозв'язків» [11]. Цей документ став свого роду стратегією залучення волонтерських громадських організацій до спільної діяльності з органами місцевої влади щодо створення та надання місцевих послуг. Протягом наступного року на державному рівні були розроблені ще кілька документів, що мали важливе значення для подальшого зміцнення соціальної економіки на місцевому рівні: «Трансформування громадських послуг: наступна фаза реформ», «Тендери для контрактів громадського сектору: практичне керівництво для організацій соціальної економіки у Шотландії» тощо. У державній програмі щодо підтримки підприємств соціальної економіки на місцевому рівні зазначались такі позитивні аспекти здійсненого реформування:

- підвищення ефективності місцевого управління;
- досягнення «найкращої вартості» послуг;
- розвиток та регенерація громад;
- соціально-економічний розвиток регіонів;
- підвищення якості послуг;
- забезпечення досягнення соціальних цілей та стандартів життя місцевого населення громад.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Отже, підвищення якості послуг, що надаються населенню органами місцевого самоврядування для України, на даному етапі її становлення та розвитку як демократичної, соціальної країни є важливою проблемою, що

потребує якнайшвидшого вирішення. Досвід розвинених демократичних країн світу показує, що єдиним реальним та ефективним шляхом покращення існуючої ситуації є застосування принципів соціальної економіки у оновленому її розумінні, що було визначено Європейською Комісією у 1997 році. Основний принцип сучасного розуміння соціальної економіки на місцевому рівні полягає у тому, що якість місцевих послуг може бути значно покращена за рахунок самих послуг через широке залучення місцевого населення до їх створення та надання. Тут мається на увазі широке залучення громадських об'єднань різного спрямування, як прибуткових, так і неприбуткових до надання послуг з метою отримання найбільшого прибутку, але з подальшим спрямуванням отриманих фінансів та покращенні тієї ж самої послуги.

Різноманітні соціологічні дослідження, що проводилися в Україні показують, що населення громад вже готове платити відповідну плату за якісні послуги, але ж таких воно майже не отримує. Місцеве населення готове платити, наприклад, за громадський плавальний басейн, за благоустрій парків та вулиць, але ж воно має бути впевнено, що гроші пішли саме на ті послуги.

У цьому контексті досвід країн-членів ОЕСР може бути вкрай корисним для України. Соціальна економіка - саме той шлях, який може призвести до різкої зміни якості послуг у бік їх суттєвого покращення. У цьому зв'язку важливим є досвід Шотландії, яка в першу чергу здійснила кроки щодо нормативно-правового закріплення запланованих перетворень.

На даному етапі в Україні необхідно здійснити наступні кроки:

Стати повноправним партнером Всесвітньої Організації економічного співробітництва та розвитку у реалізації положень і принципів соціальної економіки на місцевому рівні.

Розробити та нормативно закріпити основні шляхи та форми реалізації положень і принципів соціальної економіки в країні.

Залучити до розробки даних документів кращих вітчизняних фахівців і науковців та представників від ОЕСР.

Після розробки документа необхідно його винести на широке громадське обговорення.

Реалізація даних завдань допоможе вирішити одну з найважливіших проблем сьо-

годення України – суттєво підвищити якість послуг, що надаються населенню.

Список використаної літератури

1. Герет Т.М., Клоноскі Р. Дж. Етика бізнесу. Перекл. з англ.. О.Ватаманюк. – К.: Основи, 1997. – 214 с.
2. Ганслі Теренс. Соціальна політика та соціальне забезпечення ринкової економіки. – К., Основи. – 1995. – 135 с.
3. Дослідження в Україні проблем економіки праці, демографії. Соціальної економіки і політики (науково-інформаційне видання)/ Відп. ред. Т.А.Заяць. – К.: РВПС НАН України, 2000.- 69 с.
4. Єременко В.Г. Основи соціальної економіки. – К.: МАУП, 1997. – 168 с.
5. Соціальна економіка країн центральної та східної Європи як фактор розвитку соціальних інновацій та місцевого самоврядування. - Режим доступу: http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37425_1_1_1_1_37425,00.html
6. Conceptualizing the Social Economy in Canada Outside Québec. - Режим доступу: www.envision.ca/pdf/SocialEconomy/SocialEconomyOutsideQuebec.pdf
7. Canadian Practice of Social Economy. - Режим доступу: www.hrsdc.gc.ca/en/cs/comm/sd/social_economy.shtml
8. Social Economy Congress in Germany. - Режим доступу: <http://www.bmfsfj.de/bmfsfj/generator/eupresiden-cy/service,did=94846,render=renderPrint.html>
9. Promoting the Role of Voluntary Organisations and Foundations in Europe. – Режим доступу: ec.europa.eu/enterprise/library/lib-social_economy/orgfd_en.pdf
10. Social Economy in Scotland. - Режим доступу: www.socialeconomyscotland.info/
11. Experience of Scotland in Social Economy. - Режим доступу: www.socialeconomyscotland.info/scvo/content/raising_profile/471.asp

Краевой бюджет и особенности его исполнения в современных условиях

Т.Н. Глазкова, Е.В.Тищенко

Алтайский государственный технический университет им. И.И. Ползунова
г. Барнаул

Важное место в структуре бюджетной системы Российской Федерации занимают бюджеты субъектов РФ, обеспечивая развитие отраслей хозяйства регионов, развитие рыночной инфраструктуры на территории региона, социальную защиту населения.

Региональные бюджеты представляют собой второй уровень иерархически построенной бюджетной системы. В этом выражается их особенность. По своему статусу они занимают двойственное положение, поскольку, с одной стороны, имеют самостоятельные источники формирования доходов и направления расходования средств, а с другой стороны, занимают промежуточное место в финансово-бюджетной системе: получая по-

мощь из федерального бюджета, сами оказывают аналогичное финансовое содействие местным бюджетам.

Вопросы формирования бюджета на уровне субъекта Российской Федерации и его взаимоотношения с федеральным бюджетом и бюджетами муниципальных образований являются сегодня одной из актуальных задач в области государственных финансов. Решение этих вопросов постоянно находится в поле зрения Правительства Российской Федерации, органов власти субъектов федерации, является предметом теоретических исследований ученых экономистов и предметом активного обсуждения финансистов-практиков.